

Handläggare
Marju Stenudd
Telefon: 0850809312

Till
Norrmalms stadsdelsnämnd
2022-08-25

Remiss av författningsförslag om vistelseförbud för barn

Svar på remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2022/805

Förvaltningens förslag till beslut

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Sammanfattning

Norrmalms stadsdelsnämnd har ombetts inkomma med yttrande av en remiss från socialdepartementet gällande möjligheten för socialnämnden att besluta om vistelseförbud på avgränsade platser för enskilda barn. Bestämmelserna om vistelseförbud föreslås införas som ett tillägg i LVU (Lag med särskilda bestämmelser om vård för unga).

Utredarna ställer sig negativa till förslaget då de anser att det skulle innebära för stora inskränkningar i den unges liv och att det saknas stöd för att målet med insatsen uppnås. De menar vidare ett det är den sociala kontexten som skapar förhöjd risk för normbrytande beteende och inte en specifik fysisk miljö. Förvaltningen är enig med utredarna avseende denna betänklighet.

Förvaltningen ser ett behov av förebyggande insatser riktade gentemot unga som uppvisat tecken på ett normbrytande beteende men ännu inte begått kriminella handlingar. Förvaltningen anser att ett vistelseförbud skulle kunna vara verksamt om det kombineras med andra vårdande insatser. Vidare anser förvaltningen att det kommer kräva en utökad samverkan mellan socialtjänst, vårdnadshavare, polis, skola och fritidspedagoger både för att identifiera personer där vistelseförbud kan vara en lämplig insats men även för att följa upp att det efterlevs vilket inte täcks av nuvarande anslag.

Förvaltningen föreslår att en barnkonsekvensanalys alltid görs vid utredning om vistelseförbud för att försäkra sig om att insatsen beslutas utifrån barnets bästa.

Bakgrund

Utredare har på uppdrag av socialdepartementet skrivit en promemoria om möjligheten att införa vistelseförbud för barn. De beskriver vad insatsen skulle innebära i form av nya arbetssätt och författningsändringar. Kommunstyrelsen har begärt yttrande på remissen från nämnden. Nämndens yttrande ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast 2022-08-30.

Ärendet

Socialdepartementet har tillsatt utredare att undersöka om det bör införas en möjlighet för socialnämnden att besluta om vistelseförbud i skyddande syfte för barn och unga under 18 år. De presenterar även vad det skulle innebära att införa denna insats i form av förändringar i arbetssätt och författningar. Om förändringarna antas föreslås de träda i kraft den 1 juli 2023. Norrmalms stadsdelsnämnd har ombetts inkomma med ett yttrande på remissen.

Syftet med vistelseförbudet är att ge socialnämnden utökade möjligheter till förebyggande insatser och kunna hindra barn och unga från att vistas på platser som för den enskilde bedömts innebära en risk för negativ utveckling mot ett normbrytande beteende. Som målgrupp anges unga som ännu inte etablerat ett kriminellt beteende men vistas i en kriminell kontext och där man ser en risk att den unge upptas i kriminella aktiviteter.

Vistelseförbudet ska baseras på faktiska omständigheter utifrån det individuella barnet och inte av att en plats är en välkänd miljö för pågående kriminalitet, missbruk eller risk för sexuell exploatering. För att minska inskränkningarna för barnet, i de fall platserna är en del av den unges vardag, ska vistelseförbudet kunna begränsas till vissa tider på dygnet och specifika veckodagar.

Bestämmelserna om vistelseförbud ska enligt förslaget införas som ett tillägg i LVU (Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga). Beslut om vistelseförbud ska fattas av förvaltningsrätten efter ansökan från socialnämnden för tre månader och därefter omprövas. När förutsättningarna för vistelseförbudet inte längre är giltiga, eller den unge fyller 18 år, ska beslutet upphöra.

Enligt förslaget ska polismyndigheten och socialtjänsten meddela socialnämnden om de upptäcker att det skett en överträdelse av vistelseförbudet. Socialnämnden kan begära handräckning av polismyndigheten där den unge överlämnas till vårdnadshavare eller socialnämnd i de fall vårdnadshavare inte finns tillgänglig. Polismyndigheten får enligt förslaget i uppdrag att föra ett register

över gällande vistelseförbud för att kunna identifiera vilka som omfattas.

Vid kännedom om överträdelse av vistelseförbudet ska socialnämnden skyndsamt kalla den unge tillsammans med vårdnadshavare till ett samtal där syftet med vistelseförbudet åter påtalas och allvaret av att ha brutit mot densamma tydliggörs. Samtalet bör ske inom två veckor från att socialnämnden fått vetskap om att detta brutits.

Utredarna ställer sig negativa till att införa vistelseförbud. Då utformningen av vistelseförbudet innebär en inskränkning i berörda barns vardag och påverkar flera av barnens rättigheter anses det av utredarna vara av stor vikt att kunna styrka att ändamålen med insatsen uppnås och att det finns en proportionalitet i påverkan för barnet i jämförelse med de positiva effekterna. Utredarna anser att det saknas stöd för att insatsen kommer att uppnå de mål som avses. De anser att syftet snarare kan motverkas genom att tilltron till socialtjänsten, och därigenom möjligheterna att arbeta motiverande med den unge, försämras.

Utredarna beskriver vidare att det finns en begränsning i insatsen då den fokuserar på fysisk miljö. I utredarnas underlag påvisar de att det snarare är den sociala kontexten och inte den fysiska miljön som utgör den främsta riskfaktorn för en ung att utveckla ett kriminellt beteende. Då det sociala umgänget sällan är begränsat till en viss fysisk plats, kan flyttas till annan plats eller ske digitalt, anser de det svårt att utforma en verksam insats som utgår från att hindra den unge att vistas på en geografisk plats. De ser också att det kan innebära negativa effekter där barnet utestängs från positiva sammanhang. De ser vidare svårigheter med att i praktiken kontrollera att det efterföljs och att utforma lämpliga sanktioner när en överträdelse av vistelseförbudet har skett.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom socialtjänstavdelningen.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen anser att det finns ett behov av ytterligare förebyggande insatser som på ett verksamt sätt hindrar unga som identifierats visa tendenser till ett normbrytande beteende. Förslaget att låta socialnämnden fatta beslut om vistelseförbud anses av förvaltningen vara en möjlighet att i tidigt skede göra det tydligt både för den unge och dennes vårdnadshavare att fortsatt vistelse på specifika platser och vid vissa tider innebär att den unge riskerar att dras in i en kriminell miljö. Detta ger möjligheten att i tid kunna stoppa en negativ utveckling för den unge.

Förvaltningen anser vidare att vistelseförbudet kan fungera som ett stöd för både vårdnadshavare som upplever svårigheter med att sätta gränser för den unge och för den unge när denne har svårt att stå emot påtryckningar från omgivningen. Förvaltningen anser att den främsta målgruppen för insatsen är barn och unga som uppvisar begynnande normbrytande beteende men ännu inte begått kriminella handlingar och att det kan vara verksamt oavsett ålder på barnet. Främst ser förvaltningen att insatsen kan fungera för barn som har ett identifierat riskområde i sitt närområde. Förvaltningen anser dock att ett beslut om vistelseförbud alltid behöver kompletteras med andra vårdande insatser som ger ett utökat stöd till den unge och dennes vårdnadshavare och öppnar upp för kommunikationen dem emellan.

Förvaltningen är enig med utredarna att insatsen kommer att kräva en god samverkan mellan socialtjänst, vårdnadshavare, fältassistenter och polis men även med skola och fritidspedagoger. Detta gäller inte minst i arbetet med att identifiera personer där vistelseförbud skulle kunna vara en lämplig insats. Förvaltningens erfarenheter visar att information om att det finns en oro för enskilda barn utifrån den plats och kontext denne vistas i sällan når fram. För att göra insatsen verksam anser förvaltningen att anmälningsbenägenheten behöver öka från personal på skola, fritidspedagoger, fältassistenter och polis. Anmälan behöver innehålla konkret information om vad som observerats. För att ge socialtjänsten tillräcklig substans för att agera på uppgifterna föreslår förvaltningen att anmälaren deltar i ett anmälningsmöte tillsammans med socialtjänst, den unge och vårdnadshavare där det observerade lyfts.

Enligt förslaget ska polismyndigheten och socialtjänsten genom sina fältassistenter meddela socialnämnden när de upptäcker att avsteg gjorts från ett vistelseförbud. Polismyndigheten ska föra ett register över aktuella vistelseförbud för att veta vilka personer och platser som berörs. Förvaltningen ser att detta kommer att innebära krav på ökade identitetskontroller av barn vilket behöver hanteras på ett respektfullt sätt. Förvaltningen upplever att det idag finns en problematik med identitetskontroller som görs som kan leda till ett stigmatiserande av vissa grupper av barn. För att ett vistelseförbud ska fungera effektivt behöver möjligheten att kontrollera efterlevnaden öka vilket sannolikt leder till ökade kostnader för polismyndigheten. Möjligen ska ordningsvakter ges befogenheter att kontrollera efterlevnad av ett vistelseförbud.

Förvaltningen anser att det kan uppstå svårigheter för fältassistenter att identifiera unga som omfattas av vistelseförbud på platser där det i hög grad vistas unga hemmahörande i andra kommuner och

stadsdelsförvaltningar. Förvaltningen ser att detta kommer att kräva samverkan mellan berörda kommuner och stadsdelsförvaltningar där sekretess dem emellan hävs avseende barn som omfattas av vistelseförbud utanför sitt närområde. Förvaltningen anser vidare att detta kan kräva en utökad bemanning av fältassistenter i de områden som omfattas av vistelseförbud vilket gör att uppdraget inte kommer att kunna rymmas inom nuvarande budgetramar. Förslaget riskerar att generera ökade kostnader inom stat och kommun.

Förvaltningen anser att det är tillräckligt att den unge tillsammans med vårdnadshavare kallas till möte på socialtjänsten för samtal när avsteg skett från ett vistelseförbud. Hur väl vistelseförbudet efterföljs kommer dock att ligga till grund för beslut om vilka andra insatser som är lämpliga och om det finns ett behov av insatser som innebär större inskränkningar.

Förvaltningen menar att socialtjänsten behöver en bredare uppsättning åtgärder för att hindra barn från att hamna i normbrytande sammanhang men vill samtidigt lyfta ett antal betänkligheter. Förvaltningen delar utredarnas invändning om att den sociala kontexten spelar stor roll för barnets normbrytande beteende vilket oftast är frikopplat från en fysisk plats. För att ett vistelseförbud ska bli effektivt krävs en ökad möjlighet till kontroll av efterlevnad vilket kräver mer resurser av polis och socialtjänst, något som inte täcks av nuvarande anslag.

I beslut som berör barn ska alltid barnens bästa ligga till grund för beslutet. En utgångspunkt för vad som är barnets bästa ska utgå från barnkonventionens artiklar. Detta innebär att socialtjänsten inför beslut som berör barn behöver göra en konsekvensanalys av vilka positiva och negativa konsekvenser detta innebär för den enskilde. Förvaltningen anser att detta bör göras i samband med utredning om vistelseförbud för att avgöra om de inskränkande åtgärderna är berättigade och i proportionalitet för att uppnå barnets bästa.

Jesper Ackinger	Jesper Ackinger	Anders Forsberg	Anders Forsberg
Stadsdelsdirektör		Avdelningschef	
Norrmalms stadsdelsförvaltning		Norrmalms stadsdelsförvaltning	

Bilaga

Promemorian Vistelseförbud för barn

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Jesper Ackinger, stadsdelsdirektör	2022-08-18
Anders Forsberg, avdelningschef	2022-08-18